

Облыстық С.Жиенбаев атындағы жасөспірімдер кітапханасы

Электронды пошта: labrari@mail.ru

Сайт: www.aktobeoub.kz

Телефондары: 50-44-48;53-01-10.

Бейбішілік даңғылы,17.

**САҒИ
ЖИЕНБАЕВ**

**МЕНІҢ
КӨРШІМ**

**САҒИ
ЖИЕНБАЕВ**

**МЕНІҢ
КӨРШІМ**

(Поэма мен өлеңдер)

«Жазушы» баспасы, Алматы — 1965

Қаз 2
Ж 6)

Сағи Жиенбаевтың бұл жинағына ақынның соңғы кезде жазылған өлеңдері, «Менің көршім» атты шағын поэмасы енді. Оқуға жеңіл, ұйқас, ырғағы әдемі, жатық. Табиғат әсемдігін, Отан байлығын құрметтеуге баулиды.

МЕНІҢ КӨРШІМ

I

Согады бетке тау лебі,
Сикырлы күймен тал билеп.
Ағылған адам әр-бері
Арманын іштей әлдилеп.

Ағылын жатыр нұр жүзді
Қызыл да жасыл, сары гүл...
Жабыла жұрттың күндізгі
Жұмыстан қайтқан шағы бұл.

Жас жігіт отыр қыз күтіп,
Жайдары көңіл күйі де.
Ал, біреу шыға ызғығын,
Барады қайтып үйіне.

Барады біреу алуға
Бакшада қалған баласын.

Келеді мына ару да
Жазуға жүрек жарасын.

Таусылар ма адам арманы,
Тірлік те көп қой баламда.
Біреулер салып барды әні
Тұп-тура ресторанда.

Қонды да барып мүлгіп күн,
Қарады маңғаз көкпен шың...
Бүгінгі болған тірліктің
Бірін де көрген жоқ көршім.

Адамдар көлдей шайқалып,
Ағылып жатыр көшемен.
Көршімнің жаны жай тауып,
Ұйқыда жатыр кешеден...

II

Жалындай жайнап,
даламнан
Жиырма жыл соғыс өткелі.
Жиырма жыл біздің жанардан
Жаңбырлы жастың кеткелі.

Жатыр ғой бірақ, бүгін де
Жазылмай қалған жаралар.
Жиырма жыл бойы...

үйінде

Жалғызын күткен ана бар.

Қарға адым жерді аңсаған
Қанаты сынған қырандай,
Жаутаңдан отыр қанша адам
Жиырма жыл бойы... тұра алмай.

Жігіттер қанша жаны асыл
Жиырма жыл құшақ ашпаған,
Құшақтап туған баласын
Құшын бір мауқын баспаған.

Жаралы жан көп әлі де,
Жасауран жүрген көз де көп...
Көбінен оның, әрине,
Көршімінің жәйі өзгерек.

Көтерін алар баласын,
Кемісі де жоқ қолдың да.
Аралап қайтар даласын,
Аяғы да оның орнында.

Аяғын, яки қолын да
Жау оғы жұта алмаған...

Жиырма жыл бойы...
оның да
Ұйқысы, бірақ қанбаған...

III

Тыңдайтын ұйып ән десе,
Жан емес еді сөзі көп;
Ашылып көршім дәл кеше
Бар сырын айтты өзі кеп:

— Білесің, баурым, өзің де
Беларус жерін... орманын...
Сұранып өрттің кезінде
Сол маңды жаудан қорғадым.

Партизан болдым,
ап-арық,
Панасыз жанды көп көрдім.
Тогайға бәрін апарып,
Түбін де қаздым шөптердің.

Құтқардым талай баланы
Шырқырап жатқан құлындай.
Ақ шашы күйген ананы
Арқалап жүрдім ұлындай.

Білмеймін,
 каным тамшылап,
Қанша рет кірдім айқасқа,
Қуарған гүлдей, қансырап
Құладым келіп қай тасқа...

Бәрінен аман оралдым,
Көрдім мен нұрлы таңды да.
Көз болып аққан солардың
Көз жасы сақтан қалды ма?!

Жүргенде ой мен қырларда
Жалынға күйіп, от кешіп,
Көтеріп, жерге ұрған да,
Кеудеме кірген оқ тесіп.

Алынбай жүрген оғымды
Айтпағам ешбір кісіге.
Жиырма жыл бойы... со құрғыр
Жау болып кірген ішіме.

Жатарда денем құрыстан,
Жанымды жейтін білдірмей.
Жиырма жыл бойы... дұрыстап
Жүретін көзімді ілдірмей...

IV

Қайтамын кейде жұмыстан
Құшағым толып хаттарға.
Жакын бір жандай туысқан
Жазады жас та, қарттар да.

Көңілім канат жаяды
Хаттардың ыстық лебімен.
Барлығы соның баяғы
Белоруссия жерінен.

Тірлікті қойып былайғы,
Тебіреніп ойға кетемін...
Қайталап бәрі сұрайды
Халімнің қалай екенін.

Көңілді менің ерлерім
Күмілжіп калады окка кеп,
«Жаралы болған жерлерің
Жазылып біткен жоқ па?..» — деп.

Камығып кейде достарға
Қоюшы ем жауап қайтармай,
«Жазылған жоқ!..» — деп айта
алмай,
«Жазылды!..» — деп те айта алмай.

Айтамын қазір елге мен,
Көңілім бұлттан серпілді.
Алдырдым бүгін кеудеден
Жиырма жыл жатқан дертімді.

Осылай ағаң тағдыры,
Көп айтып, басқа не дейін.
Бітті ғой енді барлығы,
Бір ұйқтап қана келейін!..

V

Адамдар әлі тынбастан,
Ағылып жатыр көшемен.
Ал менің көршім тұрмастан,
Ұйқыда жатыр кешеден.

Жамылып жібек көк перде
Тұрғандай бәрін байқап тау...
Жиырма жыл ғана өткенде
Жаралы бір жан жай тапты-ау!

ЕСКЕРТІШ

Сонау бір Жемнің бойында
Сүйікті біздің ауыл бар.
Ойнайды бұлақ ойында,
Орнайды дәннен адырлар.

Пұрлы күн келді бізге де,
Жайқалды құмда тал, қайың...
Отырсақ үйде, тұзде де,
Ойлаймыз сені әрдайым.

Шығамыз ерте белеңге,
Шырқаймыз қырда әнді әсем.
Атыңды қосып өлеңге,
Айтамыз онда, жан көсем.

Шырқаймыз әнді қайда да
Ән болып атың қалсын деп.
Айтамыз оны, бар дала
Атыңды жаттап алсын деп.

Қарайлап алыс тау, қырга,
Қарсы алып күнде балғынды,
Бөбектер үйі алдында
Тұрады бейнең таң нұрлы.

Әдейі қойдық, бұл сурет
Осынау жерде тұрсын деп,
Армансыз өскен бөбектер
Атасын көріп жүрсін деп.

Таудың да тасын кашадық,
Талай күн тыным таппастан.
Бейнеңді құйып жасадық
Таудағы мәрмәр ақ тастан.

Биікке қойдық оны біз,
Бәрінен биік болсын деп.
Жарқырап шыққан күнді де
Жан көсем бұрын көрсін деп!

ГҮЛ

Қытымыр қыстың айы өткен,
Қызғалдақ жапқан бар қырды
... Баламыз —

жалаң аяқпен

Жапырып жүрген шалғынды.

Мектелке қарай зымыран,
Ағамыз келіп құйындай.
Желіден жаңа шығып ап,
Желпіне шапқан құлындай.

Бал тамып тұрған өңінен
Отырған бір қыз қасыма.
Бойы да қатар менімен,
Шамалас, бәлкім, жасы да.

Жоламай еркек балаға,
Жүреді басқа қыз деген;
Ал мынау шықса далаға
Алысады ылғи бізбенен.

Көтеріп шаңын даланың,
Бұрымын желге таратып;
Кей кезде о жар баланың
Келеді мұрнын қанатып.

Жүрсе де сөйтіп желігіп,
Ойымды со қыз бөледі.
Көбірек жақсы көрініп,
Көзіне түскім келеді.

Бетімді жудым шаң басса,
Қалпына түсті шаң тағы.
Біреулер оған жармасса,
Болысым келе бастады.

Ұйқтаймын кезіп алапты...
Түсімде де оған кезігем,—
Жарылған жалаң аяқты
Жасыра қоям көзінен.

Кеудемде соның тұрды үні,
Гүл көрдім содан, нұр көрдім.
Отыра қалып бір күні
Суретін салдым гүлдердің.

Сол ғана күлімдеді де,
Қасымда үнсіз бөгелді.

«Жаксы екен гүлің» деді де,
Жүгіріп ала жөнелді.

Білдірмей ешбір кісіге,
Бір қызым гүлді ап келдім.
Сумкесін алып,
ішіне

Сүңгіте салдым дәптердің...

Ұйқым да кашкап секілді
Көз ілмей шықтым дөңбекшіп...
Ойларға кетіп не түрлі
Толғанды ма екен ол да өстіп?

Көңілге неше ой алып,
Жасырын бір сыр ұққандай.
Кешегі гүлдің бояуы
Бетіне қалқып шыққандай.

Діріл де бар ма сәл ғана,
Жүзіне балғын нұр қонып,
Бұршігін ашқан жап-жаңа
Қалыпты бір шок гүл болып.

Жалын боп жүрген бұлдіршін
Жарысып дала желімен,
Ойында не бар, кім білсін,
Ойнамай кетті менімен.

АУЫЛГА БАРГАНДА

I

Көңілім шалқып ән салам,
Көз алмай жасыл белеңнен.
Алыстау жүріп аңсаған —
Ауылға қайтып келем мен.

Бұлақ боп кейде тасыған,
Бөленем ыстық сезімге.
Осылай жылда асығам
Оқудан қайтқан кезімде.

Жеткізер емес жол да әлі,
Жүрісі шабан нардың да...
Ақ қайың кұсап жондағы
Ақ әжем отыр алдымда.

Жұмыс көп оған караған,
Жатпайды бір күн демалып.

Көрмеген өзі қаладан
Келеді бүгін мені алып.

«Өзімнің ғана балам» деп,
Өсірген мені баурында.
Бетімнен

туған анам кеп,
Бір сүйген емес алдында.

Билік жоқ бала-шағаға,
Болады соның айтқаны.
Барыпты сонау қалаға
Өзі алып мені қайтқалы...

Аяңдап шықтық адырға,
Адырдан төмен құладық.
Көрінді біздің ауыл да,
Көгілдір түтін шұбалып.

Жүрегім тулап түр әрең,
Жанарым алға үңілді...
Ауылдан шығып бір әйел
Алқынып бізге жүгірді.

Жаулығын ұстап қолына,
Жүгірді желмен жарысып.
Қарайтын емес жолына,
Келеді байғұс әлі ұшып.

Қарақасқа атқа өңгеріп,
Қаншыққа толы хаттарды,
Ышылдап ән сап, тербеліп,
Почташы келе жатқан-ды.

— Таныды ма екен шырағым,
Тұп-тура бізді бетке алды.
Шыдамай жүрген,

мынаның

Шешесі болды-ау,— деп қалды.

Аңсап та жүргем хат бармай,
Анамды көптен көрмегем...
Төменнен бір күш тартқандай,
Топ ете түстім жерге мен.

Құшақтап мені қалды ұзақ,
Кетті ме билеп гүл-сезім.
Құлағым шалды

жалғыз-ақ

«Құлыным!..» деген бір сөзін.

Естіген жоқ ем дәл мұндай
Елжіреп айтқан сөзін де.
Баурына кіріп балғындай
Балбырап кеттім өзім де.

Желпиді жаздың самалы,
Желбіреп жатыр гүлді алап...
Түнеріп кеткен қабағы,
Түйеден әжем тұр қарап.

—Болды ғой,— деді,— соншама,
Қамкөңіл жандай зарыққан.
Күлмей ме мынау ел саған,
Ұялсаң нетті халықтан.

Алқынып сонша ұшпай-ақ,
Ауылда күтсен не етеді?!
Белгілі сүйіп-құшпай-ақ,
Баланың сенікі екені!..

Біледі бүкіл қауым да,
Ашуы жоқ-ты мұншалық.
Қарамай, тартты ол ауылға,
Қамшымен нарды бір салып.

Шықтым да апам қолынан,
Келмеді бір сәт бөгелгім,
Желпініп әжем соңынан
Жүгіріп ала жөнелдім!..

II

Аңызак согып жүдеткен —
Ағаштар талай көктеді,
Арада талай жыл өткен
Аттанып әжем кеткелі...

Ақ қаздар ұшып барады
Аспанда шырқап өлеңін.
Аралап туған даланы,
Ауылға қайтып келемін.

Қызық қой менің ауылым,
Қонаксыз болмайды әр күні.
Алыстан келген бауырын
Алады күтін барлығы.

Көңілі көлдей ағылған
Талай бір жайсаң бар мұнда...
Көре сап бізді адырдан
Күтін тұр үйдің алдында.

Албырап кетті от-денем,
Алдымда әпшак күн тұрды.
Аймалап жатқан көпненен
Апам да бірге ұмтылды.

Жасқанды бірақ өзі де,
Жалдына біреу салғандай,
Көкейде жүрген сөзі де
Көмейде тұрып қалғандай.

Көзімен ғана өбердей,
Көңілі шалқып кірбіңсіз,
Осы да жетер дегендей,
Қолымнан сынап тұрды үнсіз...

Қасында тұрды ақ құсы,
Қалды ма соған байланып.
Келді ме бір сөз айтқысы,
Кетпеді мені айналып.

Қинады-ау сол шақ өзін де,
Қушаққа мені ала алмай.
Аймалап жатқан кезінде
Ақ әжем көріп қалардай!..

ҚАР ТУРАЛЫ ЖЫР

Алматының көшесінде ырғалып,
Арлы-берлі ағын жатқан бір халық.
Ашпақ қардың аймалаған лебімен,
Албырайды жүздері де нұрланып.

Арлы-берлі ағылған жұрт жаяулап,
Ақ канатты қар жауын тұр баяулап,
Аяғыңмен басуға оны қимайсың,
Адамдарға осынау дүние аяулы-ақ!

Өтіп жатыр біреу үнсіз жүгіріп,
Өз деміне өзі ғана жылынып.
Өтіп жатыр қос балапан — қос құрбы
Бір-бірінің қолтығына тығылып.

Қар жауып тұр,

Асықпайды ол бірақ.

Қонып жатыр жәймен ғана қалғып-ақ.
Алатаудың құшағына енгенде,
Ақ денесі кететіндей балбырап.